

הוא, חוֹיָא זָכר, וְהִיא חוּה, נִקְבָּה. דְּבַר נּוֹפֵל
עַל הַלְשׁוֹן. פְּדוּגְמָתוֹ (במדבר כא ט) נִחַש נִחֲשֶׁת,
דְּבַר נּוֹפֵל עַל הַלְשׁוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהָא כְּתִיב וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם
אֲשֶׁתוֹ חוּה כִּי הִיא הָיְתָה אִם כָּל חַי.
אָמַר לִיה ר' פִּרְחִיָּה, קָרָא לָהּ עַל שֵׁם הָעֵתִיד,
הִיָּה לוֹ לְקְרֹא אוֹתָהּ חַיָּה, עַל שֵׁם שְׂמֻחָיָה
אֶת וּלְדוּחָיָה, וְנִקְרָאת עַל שֵׁם הָעֵתִיד חוּה,
דַּעֲתִיד חַיּוּיָה לְמַסָּטִי לְחוּה.

הוא יְשׁוּפָף רֹאשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֶּף דְּרַכּוֹ
שֶׁל נִחַש, אֵין הִקְשָׁה שְׁלוֹ מַאָדָם, אֲלֵא
בְּרֹאשׁ. וְאֵין הִנְשִׁיכָה מִהֲנַחֵשׁ לְאָדָם, אֲלֵא
בְּעֵקֶב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר רַבִּי יוֹסִי לְמַאן
דְּאָמַר דִּי־צַר הָרַע הָוָה, מַאי יִימָא בְּהַאי פְּסוּקָא.
אָמַר לוֹ ר' יוֹסִי, מְלִמַּד שְׂאֵין הִרִיגָה לְנִחַש
אֲלֵא בְּרֹאשׁ. וּמִי הוּא הָרֹאשׁ. זֶה רֹאשׁ
הַיְשִׁיכָה. וְאֵין הִנְחֵשׁ הִזָּה הוֹרֵג לְאָדָם, אֲלֵא
בְּעֵקֶב, כְּשֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עֲבִירוֹת, וְדַשׁ בָּהֶם
בְּעֵקֶב, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים מט ו) עֲוֹן עַקְבִּי
יְסוּבֵנִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִהֶכָּא, (ישעיה ה יח) הוּי מוֹשְׁכִי
הָעוֹן בְּחִבְלֵי הַשְׂוֹא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה
חֲטָאָה. כְּלוּמַר, עוֹשֶׂה עֲבִירוֹת וְדַשׁ בָּהֶם
בְּעֵקֶב, שְׂחוּשֵׁב שְׂאֵינָם כְּלוּם, כְּמוֹ חִבְלֵי
הַשְׂוֹא, שְׂאוּרֵג הָעֶפְכֵּישׁ. וְלֵאחֶר כֵּן הֵם כַּעֲבוֹת
הָעֲגָלָה חֲטָאָה, חֲזָקִים וְקָשִׁים, עַד שְׁנֶאֱסָפִים
כָּלֶם וְהוֹרְגִים לְאָדָם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר וְאַתָּה
תְּשׁוּפְנוּ עַקֵּב, בְּאוֹתוֹ עוֹן הָעֵקֶב הוֹרֵג יִצַּר הָרַע
לְאָדָם.

אָמַר ר' יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, כְּמוֹ שְׁנִתְקַלְקְלוּ כֶּף
נְדוּנֹו. הִנְחֵשׁ בְּתַחֲלָה, אַחֲרֵי הָאִשָּׁה,
וְאַחֲרֵי הָאָדָם. הֵינֵנו דְּכְּתִיב וּלְאָדָם אָמַר כִּי
שְׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ.

חוֹיָא הוּא. חוֹיָא - זָכר, וְהִיא חוּה
- נִקְבָּה. דְּבַר נּוֹפֵל עַל הַלְשׁוֹן.
פְּדוּגְמָתוֹ (במדבר כא) נִחַש נִחֲשֶׁת,
דְּבַר נּוֹפֵל עַל הַלְשׁוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהָרִי כְּתוּב (בראשית
א) וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אֲשֶׁתוֹ חוּה
כִּי הִיא הָיְתָה אִם כָּל חַי. אָמַר לוֹ
רַבִּי פִּרְחִיָּה, קָרָא לָהּ עַל שֵׁם
הָעֵתִיד, הִיָּה לוֹ לְקְרֹא אוֹתָהּ חַיָּה,
עַל שֵׁם שְׂמֻחָיָה אֶת וּלְדוּחָיָה,
וְנִקְרָאת עַל שֵׁם הָעֵתִיד - חוּה,
שְׁעֵתִיד חוֹיָא לְהִסִּיט אֶת חוּה.

הוא יְשׁוּפָף רֹאשׁ (שם). אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, כֶּף דְּרַכּוֹ שֶׁל נִחַש - אֵין
הִקְשָׁה שְׁלוֹ מַאָדָם אֲלֵא בְּרֹאשׁ,
וְאֵין הִנְשִׁיכָה מִהֲנַחֵשׁ אֲלֵא
בְּעֵקֶב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר רַבִּי יוֹסִי,
לְמִי שְׂאָמַר שְׂיִצַּר הָרַע הִיָּה,
מַה נֹּאמַר בְּפִסּוּק הִזָּה?

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, מְלִמַּד שְׂאֵין
הִרִיגָה לְנִחַש אֲלֵא בְּרֹאשׁ, וּמִי
הוּא הָרֹאשׁ? זֶה רֹאשׁ הַיְשִׁיכָה.
וְאֵין הִנְחֵשׁ הִזָּה הוֹרֵג לְאָדָם אֲלֵא
בְּעֵקֶב, כְּשֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עֲבִירוֹת
וְדַשׁ בָּהֶם בְּעֵקֶב, זֶהוּ שְׂכָתוּב
(תהלים מט, ו) עֲוֹן עַקְבִּי יְסוּבֵנִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִכָּאן, (ישעיה ה יח)
הוּי מוֹשְׁכִי הָעוֹן בְּחִבְלֵי הַשְׂוֹא
וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה - כְּלוּמַר,
עוֹשֶׂה עֲבִירוֹת וְדַשׁ בָּהֶם בְּעֵקֶב,
שְׂחוּשֵׁב שְׂאֵינָם כְּלוּם, כְּמוֹ חִבְלֵי
הַשְׂוֹא, שְׂאוּרֵג הָעֶפְכֵּישׁ. וְלֵאחֶר
כֵּן הֵם כַּעֲבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה,
חֲזָקִים וְקָשִׁים, עַד שְׁנֶאֱסָפִים כָּלֶם
וְהוֹרְגִים לְאָדָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר
וְאַתָּה תְּשׁוּפְנוּ עַקֵּב, בְּאוֹת עוֹן
הָעֵקֶב הוֹרֵג יִצַּר הָרַע לְאָדָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, כְּמוֹ
שְׁנִתְקַלְקְלוּ - כֶּף נְדוּנֹו. הִנְחֵשׁ
בְּתַחֲלָה, אַחֲרֵי הָאִשָּׁה, וְאַחֲרֵי
הָאָדָם. הֵינֵנו שְׂכָתוּב (בראשית א)
וּלְאָדָם אָמַר כִּי שְׁמַעְתָּ לְקוֹל
אִשְׁתְּךָ.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, אִם אָדָם חָטָא, אֲדָמָה מַה חָטָאָה. אֲלֵא אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, בְּשֹׁנְבָרָא הָאָדָם, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הָיוּ עֲדִים. מְלַמֵּד שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם עֲדִים, עַל מַה שִּׁיעֲשֶׂה הָאָדָם, שְׁלֹא יֹאמַר מִי רוֹאֵנִי. וְאוֹתָם הָעֲדִים מִפְּרִסְמִין חֲטָאִיו, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (איוב כ כז) יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוּמָמָה לוֹ.

וְתָנָא, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם, הַשָּׁמַיִם הִחֲשִׁיכוּ אוֹרָם, וְהָאָרֶץ לֹא יָדְעָה מַה לַעֲשׂוֹת, עַד שֶׁבָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְקָלַל אוֹתָהּ, עַל שֶׁהִתְעַכְבָּה בְּעֲדוּתָהּ, שְׁלֹא תוֹסִיף תַּת כַּחַה לְזֹרֵעַ וְלִקְצוֹר כְּבָרָא שׁוֹנָה, וְעַמְדָּה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אֲבִינוּ, וְנִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם.

רַב נַחֲמָן אָמַר, עַד שֶׁבָּא נֹחַ, דְּכַתִּיב, זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמִמַּעֲבֹן יִדְּינוּ. וְלִפְיָכֵךְ נִקְרָאָה עַל שְׁמוֹ, דְּכַתִּיב אִישׁ הָאָדָמָה, עַל שִׁיעֲזָא מִקַּלְלָתָהּ בְּשִׁבְלִיו.

אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אָדָם הִרְאִישׁוֹן, בִּיּוֹן שֶׁנִּטְרַד מִגֵּן עֵדֶן, חָשַׁב שְׂיִמּוּת מִיָּד, וְהָיָה בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן, וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, עַד שֶׁקָּבְלוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה, וְהֶאָרִיךְ יָמָיו, וְקִיָּים בּוֹ דְּבָרוֹ, דְּכַתִּיב בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ, וְנָתַן לוֹ יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה. לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲנוּן וְרַחוּם הוּא, וּמִקְבֵּל בְּתִשׁוּבָה לְשׁוֹבִים, וְאִינוּ חֲפִץ מֵהֶם, זוֹלָתִי שְׂיַחֲיוֹ, דְּכַתִּיב (יחזקאל יח לא) וְלָמָּה תִּמְוֹתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָשִׁיבוּ וַחֲיוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרִיָּהֶם הַבָּנִים שֶׁהָאָב אוֹמַר לָהֶם כֹּף. וְוִי לָהֶם לְבָנִים, שְׂאִינָם שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא חֲזִינָן רַחֲמָנוּתָא בְּרַחֲמָנוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, אִם אָדָם חָטָא - אֲדָמָה מַה חָטָאָה? אֲלֵא, אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, בְּשֹׁנְבָרָא הָאָדָם, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הָיוּ עֲדִים. מְלַמֵּד שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם עֲדִים עַל מַה שִּׁיעֲשֶׂה הָאָדָם, שְׁלֹא יֹאמַר מִי רוֹאֵנִי, וְאוֹתָם הָעֲדִים מִפְּרִסְמִים חֲטָאִיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כ) יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוּמָמָה לוֹ.

וְלִמְדֵנוּ, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם, הַשָּׁמַיִם הִחֲשִׁיכוּ אוֹרָם, וְהָאָרֶץ לֹא יָדְעָה מַה לַעֲשׂוֹת, עַד שֶׁבָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְקָלַל אוֹתָהּ עַד שֶׁהִתְעַכְבָּה בְּעֲדוּתָהּ, שְׁלֹא תוֹסִיף תַּת כַּחַה לְזֹרֵעַ וְלִקְצוֹר כְּבָרָא שׁוֹנָה, וְעַמְדָּה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְנִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם.

רַב נַחֲמָן אָמַר, עַד שֶׁבָּא נֹחַ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ה, כט) זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמִמַּעֲבֹן יִדְּינוּ. וְלִפְיָכֵךְ נִקְרָאָה עַל שְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם ט) אִישׁ הָאָדָמָה, עַל שִׁיעֲזָא מִקַּלְלָתָהּ בְּשִׁבְלִיו.

אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אָדָם הִרְאִישׁוֹן, בִּיּוֹן שֶׁנִּטְרַד מִגֵּן עֵדֶן, חָשַׁב שְׂיִמּוּת מִיָּד, וְהָיָה בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן, וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, עַד שֶׁקָּבְלוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה וְהֶאָרִיךְ יָמָיו וְקִיָּים בּוֹ דְּבָרוֹ, שֶׁכָּתוּב בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ, וְנָתַן לוֹ יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה, לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲנוּן וְרַחוּם הוּא, וּמִקְבֵּל בְּתִשׁוּבָה לְשׁוֹבִים, וְאִינוּ חֲפִץ מֵהֶם, זוֹלָתִי שְׂיַחֲיוֹ, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל יח, לא) וְלָמָּה תִּמְוֹתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל, (שם לב) וְהָשִׁיבוּ וַחֲיוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרִיָּהֶם הַבָּנִים שֶׁהָאָב אוֹמַר לָהֶם כֹּף! וְוִי לָהֶם לְבָנִים שְׂאִינָם שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ! אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא רָאִינוּ רַחֲמָנוּת בְּרַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ

הוא, בְּכָל מְקוֹם אֶת מוֹצֵא פִשְׁחָטָאוֹ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁבוּ לְמוֹלוֹ, פֶּשֶׁט יָדוֹ וְקַבְלָם, וּמָחַל לָהֶם מִיד, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (מִכָּה ז יח) מִי אֵל פֶּמוֹךְ נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר עַל פִּשְׁעוֹ.

פְּרָשְׁתָּא ח וְהָאֲדָם יָדַע אֶת חוּהָ אִשְׁתּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי, יֵשׁ לָנוּ לְהַרְהֵר בְּהָאֵי פְּרָשְׁתָּא, וְכָל שָׂפָן בְּהָאֵי פְּסוּקָא, דְּאָמְרָה חוּהָ, קִנִּיתִי אִישׁ אֶת ה'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָנָּה יָדַעְנָא לִיהָ כְּפִשְׁטוּתִיהָ. דְּהָא תַּנּוּן, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הָאֵי מֵאֵן דְּאִתְיָלִיד לִיהָ בֵּר, כַּד שָׂרִי לְמַלְלָא, חוּבָה עָלֶיהָ לְאַלְפָּא לִיהָ פְּסוּקֵי דְאוֹרִייתָא, (דף כה ע"א) דְּאִינוּן דְּחִילוּ מִן קָדָם ה', דְּכַד יִרְבִּי יִדְכָּר לֹון לְאִינוּן כְּתוּבִין, לְדַחֲלָא מִן מֵאֲרִיָּה.

רַבִּי עֲקִיבָא, הָוָה יְתִיב קִמִּיָּה דְר' אֱלִיעֶזֶר, אָמַר לִיהָ מֵאֵי הָאֵי פְּרָשְׁתָּא דְפְּסוּקָא דָּא, דְּאָמַר וּתְלִיד אֶת קִין, וּתְאָמַר קִנִּיתִי אִישׁ אֶת ה'. אָמַר לִיהָ, עֲקִיבָא, אִימָא לָךְ, יוֹמָא דְר' בְּרוּקָא וְשָׂאָר חֲבֵרִיָּא גָלוּ הָהוּא חוּבָה דְעֵבִיד אָדָם, לֹא הָוָה אֲצִטְרִיף לְאִינוּן דְּלֹא יִדְעִי עֲמִיקָתָא וּמִסְתָּרָתָא. וְהָהוּא יוֹמָא דְאִתְגַּלִּי, אֲשֶׁתַּמַּע כָּלָא מֵהָאֵי פְּסוּקָא.

אָדָם נִצְטוּהָ עַל הַשֵּׁם, וְחָטָא בַּשֵּׁם. נִצְטוּהָ עַל הַשֵּׁם, הוּא הַשֵּׁם הַמְּיוּחָד, דְּכְּתִיב וַעֲזַן הַחַיִּים וְגו'. וְחָטָא בַּשֵּׁם, זֶהוּ שֵׁם הַמְּשׁוּתָף, דְּכְּתִיב וַעֲזַן הַדַּעַת טוֹב וְרָע.

וְחוּהָ הִיתָה תַּחֲלָה בַּעֲבִירָה עַל זֶה. דְּכְּתִיב וּתְקַח מִפְּרִיו. וְלֹאֲחֵר שְׁחָטָאוֹ, וַיִּדְעוּ עוֹנָם עַל מָה שְׁעָבְרוּ, הַתְּמַרְמְרוּ עַל מָה שְׁחָטָאוֹ, וְהָיָא בְּיוֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהָיָא הִיתָה תַּחֲלָה לְעֵבִירָה, לְעֵבֹר עַל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. פִּינּוֹן שְׁנוּלִיד לָהּ בֶּן, הִרְגִּישָׁה בְּדָבָר, וְאָמְרָה קִנִּיתִי אִישׁ אֶת

בְּרוּךְ הוּא. בְּכָל מְקוֹם אֶתָּה מוֹצֵא, פִּשְׁחָטָאוֹ יִשְׂרָאֵל וְשָׁבוּ לְמוֹלוֹ, פֶּשֶׁט יָדוֹ וְקַבְלָם, וּמָחַל לָהֶם מִיד. זֶהוּ שְׁכָתוּב (מִכָּה ז) מִי אֵל פֶּמוֹךְ נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר עַל פִּשְׁעוֹ. פְּרָשָׁה ח. (בְּרַאשִׁית ד) וְהָאֲדָם יָדַע אֶת חוּהָ אִשְׁתּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי, יֵשׁ לָנוּ לְהַרְהֵר בְּפְרָשָׁה הַזֹּאת, וְכָל שָׂפָן בְּפְסוּקֵי הַזֶּה, שְׁאָמְרָה חוּהָ (שם) קִנִּיתִי אִישׁ אֶת ה'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ כְּפִשְׁטוּתוֹ, שֶׁהָרִי שְׁנִינוּ, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, זֶה מִי שְׁנוּלִיד לוֹ בֶּן, כְּשֶׁמִּתְחִיל לְדַבֵּר, חוּבָה עָלָיו לְלַמְדּוֹ פְּסוּקֵי תוֹרָה, שֶׁהֵם יִרְאָה מִלְּפָנֵי ה', שְׁכָשִׁיגְדִל, יִזְכָּר אֶת אוֹתָם הַכְּתוּבִים לִירְאָה מִרְבּוֹנוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא הִיָּה יוֹשֵׁב לְפָנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר לוֹ, מָה הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת וְהַפְּסוּקֵי הַזֶּה שְׁאָמַר וּתְלִיד אֶת קִין, וּתְאָמַר קִנִּיתִי אִישׁ אֶת ה'? אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, אָמַר לָךְ. הַיּוֹם שְׂרַבִּי בְּרוּקָא וְשָׂאָר הַחֲבֵרִים גָּלוּ אֶת אוֹתוֹ הַחָטָא שְׁעָשָׂה אָדָם, לֹא הִיָּה צְרִיף לְאוֹתָם שְׁלֹא יוֹדְעִים עֲמֻקּוֹת וּנְסֻתוֹת, וְהַיּוֹם הַהוּא שֶׁהִתְגַּלָּה, נִשְׁמַע הַכָּל מִן הַפְּסוּקֵי הַזֶּה.

אָדָם נִצְטוּהָ עַל הַשֵּׁם וְחָטָא בַּשֵּׁם. נִצְטוּהָ עַל הַשֵּׁם, הוּא הַשֵּׁם הַמְּיוּחָד, שְׁכָתוּב (שם ב) וַעֲזַן הַחַיִּים וְגו'. וְחָטָא בַּשֵּׁם, זֶהוּ שֵׁם הַמְּשׁוּתָף, שְׁכָתוּב וַעֲזַן הַדַּעַת טוֹב וְרָע.

וְחוּהָ הִיתָה תַּחֲלָה בַּעֲבִירָה עַל זֶה, שְׁכָתוּב (שם א) וּתְקַח מִפְּרִיו. וְלֹאֲחֵר שְׁחָטָאוֹ וַיִּדְעוּ עוֹנָם עַל מָה שְׁעָבְרוּ, הַתְּמַרְמְרוּ עַל מָה שְׁחָטָאוֹ, וְהָיָא בְּיוֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהָיָא הִיתָה תַּחֲלָה לְעֵבִירָה, לְעֵבֹר עַל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. פִּינּוֹן שְׁנוּלִיד לָהּ בֶּן, הִרְגִּישָׁה בְּדָבָר, וְאָמְרָה קִנִּיתִי

ה' שְׁהוּא הַשֵּׁם הַמִּיחָד, וְעַל פֶּן לֹא אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְּשׁוּתָף.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הָאִי טַעְמָא, חוּזַר עַל מָה דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, (שמות כב יט) זֹבַח לַאלֹהִים יִחְרָם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזָרָה חֲזָרָה לַהוּדוּת עַל אוֹתוֹ עוֹן שְׁעִבְרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה פְּמוֹנִי, לְתַת כְּבוֹד לְאַחַר זִוְלָתוֹ. אָבֵל זֶה יִהְיֶה אֶת הַשֵּׁם מִמָּשׁ, וְלֹא לְאַחַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְשִׁפּוּר קֶאֱמַר ר' עֲקִיבָא, דְּאִתְחַזַּר עֲנִינָא עַל מָה דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה (ש"א א יא) וּנְתַתִּיו לֵה' כָּל יָמֵי חַיָּיו, וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר. וְעַל זֶה אָמְרָה תוֹרָה, (שמות לד יד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, כִּי ה' קִנָּא שְׁמוֹ, אֵל קִנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימַתִּי יִטְיִילוֹן חֲבַרְיָא בְּרַזִּין עֵילְאִין דְּמִלְכָּא. אָמַר רַבִּי אֶלְפִּסְנָדְרָאִי, תְּנִינוֹן, מוֹסְרִין סִתְרֵי תוֹרָה לְחֻבְרִים הֶרְאוּיִים לְכֹף, פְּגוֹן אֲנִן וְחֲבַרְיָא פְּגוֹנוֹן.

וְתוֹסַף לְלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הֶבֶל, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מָה שְּׁמִיעַ לָךְ בְּהָאִי. אָמַר לִיה עַל כֹּף אֲנָא יְתִיב קַמָּךְ. אָמַר לִיה, אֶסְתִּים פּוּמָךְ, וּפְתַח עֵינֶךָ וְאוֹדְנֶךָ, וְאַצִּית.

דְּרַמָּז הוּא דְקָא רַמָּז, עַל הֵהוּא שְׁמָא זַעֲרָא, דְּאִתְאַצֵּל מִשְׁמָא קַדִּישָׁא, דְּאֲנָא וְאַתָּה יִדְעָנָא. וּבְהָאִי שְׁמָא חֲבִיין סְגִיאִין בְּנֵי נִשָּׂא, וְהוּא רַמָּז מְהִימְנוּתָא, לְמָאן דְּאִסְתַּפֵּל בְּחֻכְמָתָא.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, רַמָּז דְּאִתְקַטֵּל הֶבֶל, אוֹרִי עַל מְהִימְנוּתָא דְשְׁמָא יְקִירָא עֵילְאָה דְּמִלְכָּא, דְּכִתִּיב (ישעיה

אִישׁ אֶת ה', שְׁהוּא הַשֵּׁם הַמִּיחָד, וְעַל פֶּן לֹא אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְּשׁוּתָף. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הַטַּעַם הַזֶּה חוּזַר עַל מָה שְּׁאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, (שמות כב) זֹבַח לַאלֹהִים יִחְרָם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזָרָה חֲזָרָה לַהוּדוּת עַל אוֹתוֹ הָעוֹן שְׁעִבְרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה פְּמוֹנִי לְתַת כְּבוֹד לְאַחַר זִוְלָתוֹ, אָבֵל זֶה יִהְיֶה אֶת הַשֵּׁם מִמָּשׁ, וְלֹא לְאַחַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְיָפָה אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שְׁחֲזַר הָעִנְיָן עַל מָה שְּׁאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה וּנְתַתִּיו לֵה' כָּל יָמֵי חַיָּיו, וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר. וְעַל זֶה אָמְרָה תוֹרָה (שם לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, כִּי ה' קִנָּא שְׁמוֹ, אֵל קִנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימַתִּי יִטְיִילוֹן הַחֲבָרִים בְּסוּדוֹת הָעֵלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ? אָמַר רַבִּי אֶלְפִּסְנָדְרָאִי, שְׁנִינוֹן, מוֹסְרִים סִתְרֵי תוֹרָה לְחֻבְרִים הֶרְאוּיִים לְכֹף, כְּמוֹ שְׁאֲנַחֲנוּ וְהַחֲבָרִים שְׁפָמוֹנוּ.

וְתוֹסַף לְלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הֶבֶל (בראשית ה, ב). אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מָה נִשְׁמַע לָךְ בְּזֶה? אָמַר לוֹ, עַל כֹּף אֲנִי יוֹשֵׁב לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, סֵתֵם פִּיךָ, וּפְתַח עֵינֶיךָ וְאִזְנֶיךָ, וְהִקְשַׁב.

שְׂרָמָז הוּא רֹמָז עַל אוֹתוֹ שֵׁם זַעֲרִי שְׁנֶאֱצֵל מִן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שְׁאֲנִי וְאַתָּה יוֹדְעִים. בְּשֵׁם הַזֶּה חוֹטְאִים בְּנֵי אָדָם רַבִּים, וְהוּא רַמָּז הָאֲמוּנָה לְמִי שְׁמַתְבוֹנֵן בְּחֻכְמָה.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, הַרְמָז שְׁנֶהְרַג הֶבֶל מוֹרָה עַל הָאֲמוּנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד הָעֵלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שְׁכָתוּב (ישעיה ב) וְנִשְׁגַּב

דְּכִתִּיב (ישעיה

ב יא) וְנִשְׁגָּב ה' לְבָדּוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, וְוִי לְעֵלְמָא בַּד תִּיפּוּק מִנִּיהּ, פֻּעַן אֲנָא מִסְתַּפֵּל בְּחֻכְמָתָא סִגְיָאָה. אָמַר לִיהּ, הָא אֲמַרִית לָךְ אֲסֵתִים פּוּמָךְ, דִּהָא חֲזִינָא דִּדִּי לִי וְלָךְ בְּעֵלְמָא. אָמַר ר' יְהוּדָה, נִתְחַזֵּר קִין לִהְיוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה, וְהִבֵּל רֹעֶה צֹאן, זֶה הִבִּיא קֶרְפֶּן, וְזֶה הִבִּיא קֶרְפֶּן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִין פֶּא בְּגָסוֹת הָרוּחַ, וְהִבֵּל בְּנִמְיכוֹת הָרוּחַ, דְּכָתִיב (תהלים נא יט) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה. מַה כָּתִיב וַיִּשַׁע ה' אֶל הִבֵּל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִין וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִפְלוּ פָנָיו, עַל שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְתַאנָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שְׂדִין כָּל הַנִּשְׁמוֹת, עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה חָרָה לָךְ, הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוּמַר אִם תִּיטִיב, יִהְיֶה לָךְ שְׂאֵת.

לְפָתַח חֲטָאת רוּבֵץ, כְּלוּמַר, לְאוֹתָם פִּתְחֵי גֶן עֵדֶן, שֶׁהַנִּשְׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ, חֲטָאת רוּבֵץ. הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מְזוּמָן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבֵּל עוֹנֶשְׁךָ. וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ, כְּלוּמַר אִם תִּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ, וְהַחֲטָאת הַהוּא יִכְסּוּף לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבִירוֹת. אֵתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ, שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג עִמָּךְ.

תַּאנָּא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנָא חֲמִינָא לְרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁשָּׂאֵל לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּבַר זֶה. אָמַר לִיהּ, עֲקִיבָא, סָק עֵינְךָ לְעִילָא, וְאֵתָּה תִּיב גִּבְאִי, דִּהָא מְפָרֵשׁ כּוּלָא בְּמָה דְאֲמַרְנָא. זְקַף עֵינְוִי, לְבַתֵּר אֲרִכִּין רִישִׁיָּה, אָמַר, הָא עֲבַדְנָא כְּעוֹבְדָא דְחִיּוּנָא, וְלֹא יִדְעָנָא. קָרִיב גִּבּוּי ר' אֱלִיעֶזֶר, וְלַחִישׁ לִיהּ, אֵתָּה ר' עֲקִיבָא, וְנִשְׁתִּיק יְדוּי, וּבִכָּה, וְאָמַר, כּוּלָא הוּא פְּמָה דְאֲמַרְתָּ בְּקַדְמִיתָא. זְקַפָּאן זְקִיפָן, תַּתָּאן תַּתָּאִין, דִּלָּא

ה' לְבָדּוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אוֹי לְעוֹלָם כְּשֶׁתִּצָּא מִמֶּנּוּ, כַּעַת אֲנִי מִסְתַּפֵּל בְּחֻכְמָה רַבָּה. אָמַר לוֹ, הָרִי אֲמַרְתִּי לָךְ סֵתָם פִּיךָ, שֶׁהָרִי רָאִיתִי שְׂדֵי לִי וְלָךְ בְּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲזוֹר קִין לִהְיוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה וְהִבֵּל רֹעֶה צֹאן. זֶה הִבִּיא קֶרְפֶּן, וְזֶה הִבִּיא קֶרְפֶּן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִין פֶּא בְּגָסוֹת הָרוּחַ, וְהִבֵּל בְּנִמְיכוֹת הָרוּחַ, שֶׁכָּתוּב זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה. מַה כָּתוּב? (בראשית ד) וַיִּשַׁע ה' אֶל הִבֵּל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִין וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִפְלוּ פָנָיו? עַל שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְלִמְדֵנוּ, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שְׂדִין כָּל הַנִּשְׁמוֹת עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה חָרָה לָךְ? הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוּמַר, אִם תִּיטִיב, יִהְיֶה לָךְ שְׂאֵת.

לְפָתַח חֲטָאת רוּבֵץ (בראשית ד, ז) - כְּלוּמַר, לְאוֹתָם פִּתְחֵי גֶן עֵדֶן שֶׁהַנִּשְׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ - חֲטָאת רוּבֵץ. הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מְזוּמָן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבֵּל עוֹנֶשְׁךָ. וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ - כְּלוּמַר, אִם תִּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ, וְהַחֲטָאת הַהוּא יִכְסּוּף לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבִירוֹת. אֵתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ - שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג עִמָּךְ.

לִמְדֵנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנִי רָאִיתִי אֵת רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁשָּׂאֵל אֵת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַדְּבָר הַזֶּה. אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, הָרִם עֵינֶיךָ לְמַעְלָה, וְאֵתָּה שֵׁב אֲצִלִּי, שֶׁהָרִי הִכֵּל מְפָרֵשׁ בְּמָה שֶׁאֲמַרְתִּי. הָרִים עֵינְוִי, אַחֵר כֶּף הַרְפִּין רֹאשׁוֹ. אָמַר, הָרִי עֲשִׂיתִי כְּמַעֲשֶׂה הַנֶּחֱשׁ וְלֹא יִדְעָתִי. קָרַב אֵלָיו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלַחֵשׁ לוֹ. בֶּא רַבִּי עֲקִיבָא, וְנִשַּׁק יָדָיו וּבִכָּה, וְאָמַר, הִכֵּל הוּא כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתָּ בְּרֹאשׁוֹנָה - מְגִבִּיהִים אֵת